

A magyar amatőrfilm társadalom- és médiatörténete, kulturális kontextusai és antropológiai vonatkozásai

A Magyar Filmtudományi Társaság műhelykonferenciája, Néprajzi Múzeum, 2024. május 23.

„Egy levelet mutatnak Szabóék. A Néprajzi Múzeum, a Múzeumi Restaurációs és Módszertani Központ címezte Békésre. Segítséget kérnek egy néprajzi filmkatalógus készítéséhez. Filmszakkörök, klubok, néprajzosok, néprajzfilm-készítők kaptak hasonló levelet, amelyben felhívják a figyelmüket arra, hogy adjanak számot munkájukról, a filmekben megmentett, kihalófélben levő népi szokásokról, ritkaságokról.” Bede Zsóka (1979): Film, amely érték, mégsem jövedelmez. Amatőrfilmes Békésen, *Népűjság*, április 8.

A Magyar Filmtudományi Társaság második alkalommal megrendezendő műhelykonferenciájának célja, hogy összekapcsolja azokat a szakembereket, akik a néprajzi-antropológiai vonatkozású privátfilm/amatőrfilm társadalom és médiatörténetét, kulturális kontextusait kutatják. Három ország egyetemeinek, illetve kulturális intézményeinek részvételével egy olyan szövetséget szeretnénk létrehozni, amely a jövőben eséllyel pályázhat európai uniós Erasmus+ kutatási támogatásra. A közös gondolkodás első körben a kutatás két alappilléreire irányul: egyrészt az alapkutatás keretében az elmúlt száz év amatőrfilmjeinek a megőrzésére szakosodott archívum létrehozásának lehetőségeiről lesz szó, másrészt arról, hogy ez az archívum miként válhat a kortárs kultúra aktív helyévé, újrafeldolgozások (kiállítás, oktatás, filmkészítés) kiindulópontjává. Az előadók intézményenként 10 percben ismertetik álláspontjukat, majd másfél órás vita következik a közönség részvételével.

Témák (szabadon bővíthető):

Néprajzi-antropológiai témájú amatőrfilmek

A közösség, a rítus és tárgy mediatizálása, a mediatizált közösség, rítus és tárgy helye a kulturális térben és emlékezetben

Az amatőrfilm alternatív történelemszemlélete; az amatőrfilmes ellen-emlékezet és ellen-történelem

Az amatőrfilm archívumai

Az amatőrfilm a kortárs médiakörnyezetben, a média „amatörizálódása”

Az amatőrfilm helye művészetalapú részvételi akciókutatásokban és a múzeumpedagógiában (módszertani kihívások)

Az amatőrfilm szerepe az interkulturális kapcsolatokban

Újrajátszott néprajz/antropológia, újrajátszott amatőrfilm

Partnerszervezetek:

Centre for Media, Data and Society (Central European University CEU)

Minor Média/Kultúra Kutatóközpont (Eötvös Loránd Tudományegyetem ELTE),

Lippai Balázs Roma Szakkollégium (Debreceni Egyetem DE),

Magyar Filmtudományi Társaság (MFT),

Magyar Független Film és Videó Szövetség (MAFSZ),

Magyar Néprajz és Antropológia Intézet (Babes-Bolyai Tudományegyetem BBT),
Mozgóképi Intermedialitás és Vizuális Kultúra Kutatóközpont (Sapientia Erdélyi Magyar
Tudományegyetem SEMT),
Néprajzi Múzeum (NM),

Meghívott előadók:

Biczó Gábor, Szabó Henriett (DE)
Blos-Jáni Melinda (SEMT)
Buglya Sándor, Czabán György, Győri Csilla (MAFSZ)
Csorba Judit, Kemecsi Lajos (NM)
Füzi Izabella, Török Ervin (MFT)
Haragonics Sára, Müllner András, Oblath Márton (ELTE)
Könczei Csilla (BBT)
Oksana Sarkisova, Trencsényi Klára (CEU)
Pócsik Andrea, független kutató (MFT)

Szakirodalom (részben az *Amateur Media and Participatory Cultures* c. kötet bevezetőjének
szakirodalma alapján válogatva):

Aasman, Susan – Fickers, Andreas – Wachelder, Joseph Caspar Marie (szerk.) (2020): *Materializing
memories: dispositifs, generations, amateurs*, Bloomsbury Academic

Aitken, Ian – Deprez, Camille (2016): *The Colonial Documentary Film in South and South-East Asia*,
Edinburgh: Edinburgh University Press

Arnold, Sarah – Madden, Carolann (2024): Hidden in Plain Sight: Attending to Women's Amateur
Filmmaking Histories at the Irish Film Archive, *Historical Journal of Film, Radio and Television*,
<https://doi.org/10.1080/01439685.2023.2296233>

Blos-Jáni, Melinda (2015): *A családi filmezés genealógiája. Erdélyi amatőr médiagyakorlatok a
fotózástól az új médiafajtákig*, EME, Kolozsvár

Bódy, Gábor (2006): Privát történelem (I.-II.), in Zalán Vince (szerk.): *Bódy Gábor. Egybegyűjtött
filmművészeti írások I.*, Akadémia Kiadó, Budapest, 215-217.

Brunow, Dagmar (2019): Queering the archive: Amateur films and LGBT+ memory, in Ingrid
Stigsdotter (szerk.): *Making the invisible visible: Reclaiming women's agency in Swedish film history
and beyond*, pp. 97–117. <https://doi.org/10.21525/kriterium.21.e>

Buglya, Sándor, Dékány István, Bán Róbert (1980): A magyar amatőrfilm történetéből, MTV
<https://www.youtube.com/watch?v=rB8v6h53EnM>

- Doane, Mary Ann (2022): *The emergence of cinematic time: modernity contingency the archive*, Harvard University Press
- Erll, Astrid – Nünning, Ansgar (2010): *A Companion to Cultural Memory Studies*, Berlin: De Gruyter
- Fossati, Giovanna – den Oever, Annie van (2016): *Exposing the Film Apparatus : The Film Archive As a Research Laboratory*, Amsterdam: Amsterdam University Press
- Hartyándi, Jenő (2022): *A film győri története*, Mediawave Alapítvány, Győr
https://mediawave.hu/dokok/menupontok/32954/gyorifilmes_1-178.pdf
- Hielscher, Eva (2007): *Towards a Definition of Amateur Film. Amateur Film, Benjamin's Aura and the Archive* (Ph.D. Dissertation, Amsterdam University)
- Hunter, Dan - Lobato, Ramon - Richardson, Megan – Thomas, Julian (szerk.) (2013): *Amateur Media. Social, cultural and legal perspectives*, Routledge
- Ishizuka, Karen L. – Zimmermann, Patricia Rodden (2008): *Mining the Home Movie: Excavations in Histories and Memories*, Berkeley: University of California Press
- Kimberly Tarr, & Wendy Shay. (2013). How Film (and Video) Found Its Way into „Our Nation's Attic”: A Conversation about the Origins of Audiovisual Collecting and Archiving at the Smithsonian Institution. *The Moving Image: The Journal of the Association of Moving Image Archivists*, 13(1), 178–184. <https://doi.org/10.5749/movingimage.13.1.0178>
- Kmec, Sonja – Thill, Viviane (2012): *Tourists and Nomads. Amateur Images of Migration*, Marburg: Jonas-Verlag
- Koltay, Tibor (2010). New media and literacies: Amateurs vs. professionals, *First Monday*, 16(1).
<https://doi.org/10.5210/fm.v16i1.3206>
- Motrescu-Mayes, Annamaria – Aasman, Susan (2019): *Amateur Media and Participatory Cultures. Film, Video, and Digital Media*, London – New York: Routledge
- Motrescu-Mayes, Annamaria – Gledhill, Christine (2022): *British Women Amateur Filmmakers: National Memories and Global Identities*, Edinburgh: Edinburgh University Press
- Néprajz mozgóképen https://www.neprajz.hu/kiadvanyok/cd-dvd/neprajz_mozgokepen.html
- Nicholson, Heather (2012): *Amateur film. Meaning and practice c. 1927-77*, Manchester UP
- Noordegraaf, J.J., & Pouw, E. (2009): *Extended Family Films: Home Movies in the State-Sponsored Archive*, *The Moving Image* 9(1), 83-103. <https://doi.org/10.1353/mov.0.0037>
- Pelle, Snickars – Vonderau, Snickars (2009): *The Youtube Reader*, Stockholm: National Library of Sweden
- Petrusák, János (szerk.) (2018): *A mi filmkönyvünk! Nyíregyházi amatőr és független filmesek könyve*, Nyíri AFK Egyesület - PegazusTv Média és Oktató Kft <https://mek.oszk.hu/18700/18723/>
- Rascaroli, Laura – Monahan, Barry – Young, Gwenda (2014): *Amateur filmmaking : the home movie the archive the web*, Bloomsbury Academic
- Sarkisova, Oksana - Olga Shevchenko (2023): *In Visible Presence: Soviet Afterlives in Family Photos*, MIT Press

Shand, Ryan – Craven, Ian (2013): *Small-Gauge Storytelling: Discovering the Amateur Fiction Film*, Edinburgh: Edinburgh University Press.

Slootweg, Tom (2018): *Resistance, Disruption and Belonging: Electronic Video in Three Amateur Modes* (Ph.D. Dissertation), Rijksuniversiteit Groningen

Tari János: Film- és videógyűjtemény, in *A Néprajzi Múzeum gyűjteményei*, Néprajzi Múzeum, Budapest, 2000, 793-812. https://www.neprajz.hu/doksik/Neprajzi_Muzeum_Gyujtemenyei.pdf

Tepperman, Charles (2015): *Amateur cinema : the rise of north american moviemaking 1923-1960*, University of California Press

Thomas Elsaesser: The New Film History as Media Archaeology, *Cinemas*, Volume 14, Number 2-3, Spring 2004, <https://doi.org/10.7202/026005ar>

Trencsényi, Klára (2023): *Régmúlt történetek – fiatal narratívák. Emlékek őrei és más filmre vitt családtörténetek* (Ph.D. értekezés)

van der Heijden, Tim (2018): *Hybrid histories: technologies of memory and the cultural dynamics of home movies, 1895-2005* (Ph.D. Dissertation, Maastricht University)

Zimmermann, Patricia (1995): *Reel Families. The Social History of Amateur Film*, Bloomington: Indiana UP

Magyar adatbázisok

Néprajzi Filmkatalógus https://www.neprajz.hu/kiadvanyok/muzeum--es-gyujtemenytortenet/neprajzi_filmkatalogus.html

Online adatbázis <https://gyujtemeny.neprajz.hu/neprajz.06.13.php?bm=>

Etnokultúra (A Néprajzi Múzeum Youtube-csatornája): <https://www.youtube.com/user/etnotube>